प्रा. केशव सुवेदी
शोधनिर्देशक

नेपाली निबन्धको सर्वेक्षणात्मक अध्ययन
(२०३६-२०६५)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
मीरा आचार्य
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौँ
२०६६

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय,
नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर, काठमाडौँ

मिति : २०६६/११/१२

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्रा मीरा आचार्यले स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको **नेपाली निबन्धको सर्वेक्षणात्मक अध्ययन (२०३६-२०६५)** शीर्षकको शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

(१) प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ....
(विभागीय प्रमुख)

(२) प्रा. केशव सुवेदी
(शोधनिर्देशक) ....

(३) प्रा. घनश्याम उपाध्याय
(बाह्य परीक्षक) ....

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

प्रस्तुत **नेपाली निबन्धको सर्वेक्षणात्मक अध्ययन** (२०३६-६५) शीर्षकको शोधपत्र स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षकी छात्रा श्री मीरा आचार्यले मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको यस शोधपत्रबाट म सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति नेपाली केन्द्रीय विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६६/१०/२८

....

(**प्रा. केशव सुवेदी**)
शोधनिर्देशक
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि. वि., कीर्तिपुर
काठमाडौँ ।

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले स्नातकोत्तर तहको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु प्रा.केशव सुवेदीका प्राज्ञिक निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । यो शोधपत्र तयार गर्ने सन्दर्भमा आइपरेका विभिन्न समस्या र चुनौतीहरूसँग जुध्ने प्रेरणा दिँदै सही मार्गनिर्देश गराएर अघि बढ्न उत्प्रेरित गरी आफ्ना कतिपय व्यावहारिक कार्यव्यस्तताहरूलाई थाती राखी कुशल र समुचित दिग्दर्शन गराउनु भएकोमा उहाँप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन एवम् श्रद्धाभाव व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधविषयमा शोधकार्य गर्न अवसर जुटाउने नेपाली केन्द्रीय विभागप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । शोधपत्र तयार गर्ने कार्यमा आफ्नो कार्यव्यस्ततालाई परवाह नगरी अमूल्य समय निकालेर समयसमयमा सल्लाह, सुझाव तथा हौसला दिई उत्प्रेरित गर्नुहुने नेपाली केन्द्रीय विभागका सम्पूर्ण गुरुहरू एवम् धनप्रसाद सुवेदीप्रति कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

यसरी नै आर्थिक र व्यावहारिक समस्यासँग सङ्घर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चेर मेरो अध्ययनलाई यस अवस्थामा ल्याइपुऱ्याउने पिता उद्धवप्रसाद आचार्य र माता जमुनादेवी आचार्यप्रति म आजीवन ऋणी छु । यसका साथै मेरो परिवार र यो शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा विविध प्रसङ्गमा सहयोग गर्ने मेरा श्रीमान् इन्द्र घिमिरेलाई पनि स्मरण गर्न चाहन्छु । यस शोधपत्रको पाण्डुलिपिलाई यथासम्भव शुद्धताका साथ टङ्कन गरी प्राविधिक सहयोग गर्ने मेरा अग्रज वीरेन्द्र नेपालप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रि. वि., नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरसमक्ष पेस गर्दछु ।

मीरा आचार्य

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

मिति : २०६६/११/...

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद : शोधपरिचय	**१-४**
१.१ शोधशीर्षक	१
१.२ शोधकार्यको प्रयोजन	१
१.३ विषयपरिचय	१
१.४ समस्याकथन	२
१.५ शोधकार्यका उद्देश्यहरू	२
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.७ शोधकार्यको औचित्य, महत्त्व र उपयोगिता	४
१.८ शोधकार्यको सीमाङ्कन	४
१.९ शोधविधि	४
१.१० शोधपत्रको रूपरेखा	४
दोस्रो परिच्छेद : निबन्धको सङ्क्षिप्त परिचय र नेपाली निबन्धको विकासक्रम	**५-१४**
२.१ निबन्धको सङ्क्षिप्त परिचय	५
२.२ नेपाली निबन्धको विकासक्रम	६
२.२.१ प्राथमिक काल (वि. सं. १८३१ देखि १९५७ सम्म)	६
२.२.२ माध्यमिक काल (वि. सं. १९५८ देखि १९९३ सम्म)	७
२.२.३ आधुनिक काल (१९९३ देखि हालसम्म)	८
२.३ निष्कर्ष	१४
तेस्रो परिच्छेद : २०३६ देखि २०४६ सम्मका निबन्धकार र तिनका निबन्धसङ्ग्रहको सर्वेक्षण	**१५-४०**
चौथो परिच्छेद : २०४६ देखि २०६५ सम्मका निबन्धकार र तिनका निबन्धसङ्ग्रहको सर्वेक्षण	**४१-९८**
पाँचौं परिच्छेद : २०३६ पछिका निबन्धगत प्रवृत्तिहरू	**९९-१०५**

४.१ २०३६ पछिका निबन्धका प्रवृत्तिहरू ९९

४.१.१ सङ्ख्यात्मक अभिवृद्धि ९९

४.१.२ पूर्वस्थापित तथा उदीयमान पुस्ताका निबन्धकारहरूको उपस्थिति १००

४.१.३ विषयवस्तुगत प्रवृत्ति १०१

४.१.४ शिल्पगत प्रवृत्ति १०२

४.२ समकालीनता १०४

४.३ निष्कर्ष १०५

पाँचौं परिच्छेद : उपसंहार १०६-१०८

सन्दर्भसामग्रीसूची १०९-१११

सङ्क्षेपीकृत शब्द तथा सङ्केत

सङ्क्षिप्त रूप	–	**पूर्ण रूप**
अप्र.	–	अप्रकाशित
आई. ए.	–	इन्टरमिडिएट अफ आर्टस्
आई. कम्	–	इन्टरमडिएट अफ कमर्स
ई. सं.	–	ईस्वी संवत्
ए. व.	–	एकवचन
एम्. ए.	–	मास्टर अफ आर्टस्
क्र. सं.	–	क्रमसङ्ख्या
गा.वि. स.	–	गाउँ विकास समिति
गो. प.	–	गोरखापत्र
चौ. सं.	–	चौथो संस्करण
छै. सं.	–	छैटौँ संस्करण
डा.	–	डाक्टर
ते. सं.	–	तेस्रो संस्करण
त्रि. वि.	–	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
त्रै.	–	त्रैमासिक
दो. सं.	–	दोस्रो संस्करण
ने.रा. प्र. प्र.	–	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
पृ.	–	पृष्ठ
प्र.	–	प्रकाशन
प्रा.डा.	–	प्राध्यापक डाक्टर
प्रा. लि.	–	प्राइवेट लिमिटेड
बी. ए.	–	ब्याचलर अफ् आर्टस्
मा.	–	मासिक
वि. सं.	–	विक्रम संवत्
स्व.	–	स्वर्गीय
सम्पा.	–	सम्पादन/सम्पादक
साप्ता.	–	साप्ताहिक
सा. प्र.	–	साझा प्रकाशन
...	–	केही अंश छोडिएको
/	–	विकल्पबोधक